

Obsah

1.	Základy kvantitativních vztahů mezi strukturou a biologickou aktivitou	11
1.1.	Úvod	11
1.2.	Obecné zásady uplatnění vztahů mezi strukturou a biologickou aktivitou	11
1.3.	Historický vývoj QSAR	15
	Literatura	17
2.	Hodnocení biologické aktivity	19
2.1.	Obecné úvahy	19
2.2.	Interakce léčiva s receptorem	20
2.3.	Druhy molekulárních interakcí	22
2.4.	Závislost biologického účinku na čase	26
2.5.	Způsoby vyjádření biologické aktivity	28
2.6.	Vyjádření účinnosti disociovaných látek	31
	Literatura	33
3.	Parametrizace fyzikálně chemických vlastností	36
3.1.	Obecné úvahy	36
3.2.	Lipofilní parametry	37
3.2.1.	Základní pojmy	37
3.2.2.	Experimentální stanovení rozdělovacího koeficientu	39
3.2.3.	Rozdělovací koeficienty disociujících látek	41
3.2.4.	Výběr rozdělovací soustavy a vztahy mezi rozdělovacími koeficienty v různých soustavách	44
3.2.5.	Aditivita rozdělovacího koeficientu	48
3.2.6.	Intramolekulové interakce a lipofilita aromatických sloučenin	62
3.2.7.	Rozdělovací chromatografie a lipofilita	65
3.2.8.	Ostatní parametry lipofility	74
	Literatura	78

3.3.	Elektronové parametry	82
3.3.1.	Úvod	82
3.3.2.	Elektronové efekty v aromatických sloučeninách	84
3.3.2.1.	Druhy polárních konstant	84
3.3.2.2.	Polysubstituce a heterocyklické systémy	91
3.3.2.3.	<i>Ortho</i> -substituce	94
3.3.3.	Elektronové efekty v alifatických sloučeninách	96
3.3.4.	Ostatní elektronové parametry	98
	Literatura	103
3.4.	Sterické parametry	107
3.4.1.	Empirické sterické parametry	107
3.4.2.	Sterické parametry odvozené z velikosti molekuly	108
3.4.3.	Sterické parametry odvozené z molekulových obrysů	109
3.4.4.	Metoda minimálního sterického rozdílu (MSD)	113
3.4.5.	Minimální topologický rozdíl (MTD)	114
	Literatura	116
3.5.	Indikátorové proměnné	117
	Literatura	122
3.6.	Topologie molekuly a kódování chemických struktur	122
3.6.1.	Molekulová konektivita	122
3.6.2.	Kódování chemických struktur	134
	Literatura	137
3.7.	Volba orientační série a kolinearita parametrů	138
	Literatura	147
4.	Metody hodnocení vztahů mezi strukturou a biologickou aktivitou	149
4.1.	Hanschův multiparametrový vztah a parabolický model závislosti biologické aktivity na lipofilitě	149
4.2.	Další modely nelineárního vztahu mezi aktivitou a lipofilitou	153
4.3.	Regresní analýza	156
4.3.1.	Úvod	156
4.3.2.	Mnohonásobná regresní analýza	157
4.3.3.	Výpočet regresních koeficientů	158
4.3.4.	Interpretace regresních koeficientů	159
4.3.5.	Statistické hodnocení regresních rovnic	160
4.3.6.	Výběr nezávisle proměnných	163
4.3.7.	Problémy regresní analýzy	164
4.3.8.	Vzájemné závislosti proměnných (kolinearita).	165
4.3.9.	Prezentace regresních rovnic	166
4.3.10.	Tvorba matematického modelu regresní analýzou	167
4.4.	Využití regresních rovnic	171

4.5.	Využití QSAR ve vývoji nesteroidních protizánětlivých látek kyselého povahy	174
4.5.1.	Hodnocení protizánětlivého účinku	174
4.5.2.	Vzájemné vztahy mezi aktivitami in vitro a in vivo	176
4.5.3.	Protizánětlivá účinnost arylalifatických kyselin	183
4.6.	Antithrombotické aktivity arylalifatických kyselin	185
4.6.1.	Úvod	185
4.6.2.	Arylalifatické kyseliny v aktivaci fibrinolýzy	187
4.6.3.	Arylalifatické kyseliny v inhibici agregace krevních destiček	191
4.7.	Metoda Freeho a Wilsona	193
	Literatura	195
5.	QSAR ve farmakokinetice léčiv	200
5.1.	Úvod	200
5.2.	Základní farmakokinetické parametry	201
5.3.	Mechanismus transportu látky biologickým systémem	204
5.4.	Absorpce	205
5.5.	Vazba na proteiny a další složky krve	208
5.6.	Distribuce	210
5.7.	Eliminace	211
5.8.	Biotransformační procesy	212
	Literatura	213
6.	Jednoduché orientační metody v hledání účinných látek	216
6.1.	Úvod	216
6.2.	Toplissovo operační schéma	216
6.3.	Simplexová optimalizace	219
6.4.	Fibonacciho optimalizace	220
	Literatura	221
7.	Počítačová grafika	222
	Literatura	226
8.	Metody rozpoznávání vzorů	228
8.1.	Úvod	228
8.2.	Formulace problému	228
8.3.	Použití analogie při klasifikaci chemických dat	230
8.4.	Základní pojmy rozpoznávání vzorů	231
8.5.	Primární zpracování dat	233
8.6.	Metody zobrazení	235
8.7.	Klasifikace	236
8.8.	Lineární diskriminační funkce	236

8.9.	Metoda nejbližších sousedů	240
8.10.	Shluková analýza	241
8.11.	Metoda SIMCA	242
8.12.	Praktické použití metod rozpoznávání vzorů ve vztazích mezi strukturou a aktivitou	245
8.13.	Problémy metod rozpoznávání vzorů	255
	Literatura	257
	Rejstřík	258